

CEL LEKCJI

Na tej lekcji, która łączy język z nauką WOS-u dla klasy 5, uczniowie poznają podstawowe słownictwo związane z państwowością, demokracją i ustrojami władzy. Nowe słowa są przedstawiane w języku docelowym, a uczniowie są zachęceni do dzielenia się odpowiednikami w swoim języku ojczystym i innych językach, które znają.

WIEK

12

ZAGADNIENIE
JĘZYKOWE

definiowanie
poznawanie słownictwa

POZIOM

B1

AUTORZY

Anna Seretny, Urszula
Majcher-Legawiec,
Tomasz Moździerz

PRZEDMIOT

WOS

CZAS

90 min.

Lekcja przeznaczona jest dla uczniów na II etapie edukacyjnym, zgodna z wymaganiami określonymi w podstawie programowej opracowana na podstawie podręcznika dla klasy V szkoły podstawowej „Dziś i jutro” wydawnictwa „Nowa Era”.
Uczniowie opanowują treści przedmiotowe, jednocześnie rozwijają swoje umiejętności językowe.

UZASADNIENIE

Scenariusz opiera się na metodologii zintegrowanego nauczania przedmiotowo-językowego (SCLIL), łączy więc cele językowe z celami merytorycznymi z programu nauczania WOS-u dla klasy V.". W trakcie zajęć zakłada odwoływanie się do języków ojczystych dzieci z doświadczeniem migracji (PTL). Wszyscy uczniowie uczą się nowego słownictwa związanego z demokracją i państwowością, a także tworzenia definicji poprzez działania promujące współpracę i samodzielne myślenie. .

CELE JĘZYKOWE

CELE DOTYCZĄCE TREŚCI PRZEDMIOTOWYCH

CELE PSYCHOSPOŁECZNE

Od uczniów oczekuje się:

- opanowania umiejętności operowania definicjami poprzez: (i) łączenie ze sobą właściwych członów definicji, (ii) uzupełnianie luk w definicjach, (iii) dopisywanie brakujących fragmentów
- rozpoznawania i, jeśli będzie taka potrzeba, używania słów i fraz o podobnym znaczeniu w języku polskim i języku ojczystym ucznia
- poszerzenia znajomości słownictwa dotyczącego państwa i jego elementów
- rozwijania umiejętności rozumienia tekstów przedmiotowych i wyrażania się na ich temat w mowie i piśmie
- rozwijania umiejętności pracy zespołowej i współpracy.
- interakcji z innym członkami zespołu
- rozumienia dynamiki pracy grupy

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE

- Podręcznik do geografii dla klasy V „dziś i jutro”
- Dodatkowe karty pracy
- Tablica multimedialna
- <https://classroomclipart.com/image/vector-clipart/engaging-in-the-electoral-process-with-electronic-ballots-75958.htm>

DZIAŁANIA KROK PO KROKU

PRZYGOTOWANIE, WPROWADZANIE, ODKRYWANIE, TRANSFER, PODSUMOWANIE / EWALUACJA

01 | PRZYGOTOWANIE

Lekcja stanowi wprowadzenie do tematu. W ramach zadania domowego przygotowującego do zajęć można poprosić uczniów o dowiedzenie się, kto rządzi wybranymi krajami, reprezentującymi różne ustroje, np. USA, Polską, Chinami, Norwegią, Niemcami itp.

02 | WPROWADZENIE

Po czynnościach wprowadzających nauczyciel wraz z uczniami sporządza asocjogram słowa USTRÓJ/SYSTEM POLITYCZNY (ćwiczenie nr 1).

Użycie internacjonalizmu i słowa docelowego może pomóc uczniom cudzoziemskim. Asocjogram jest kierunkowany przez nauczyciela, muszą się na nim znaleźć słowa ważne dla tej części lekcji: tyrania, dyktatura, monarchia, demokracja. Pisząc, pyta uczniów, czy słowa, jakie są na tablicy w innych/ich językach wyglądają tak samo (tu uwagę kieruje do dzieci z doświadczeniem migracji).

Przygotowani pojęciowo do odbioru treści uczniowie mogą zacząć realizować zadania 2-4.

03 | ODKRYWANIE

Ćwiczenia 2-4 stanowią ciąg logiczny. Prostymi słowami, w sposób indukcyjny przedstawia on zasady trójpodziału. Najpierw uczniowie przyporządkowują funkcjonariuszy do miejsc ich pracy, następnie porządkują ich kompetencje, by wyłonił się obraz podziału na trzy obszary władzy. Zadanie 4. oparte jest na rebusach, które ćwiczą umiejętności słowotwórcze dzieci i ułatwiają zapamiętanie przez zwrócenie uwagi na motywację semantyczną.

Piątym ćwiczeniem jest uporządkowanie definicji aktów prawnych i ich hierarchizacja. Definicje to uproszczone teksty z podręcznika. Porządkując słowa w definicjach, uczniowie muszą skupić się na warstwie językowej i zrozumieć sens czytanych wyrazów, by móc postawić je w odpowiednich miejscach.

Zadanie to można przeprowadzić dwutorowo: uczniowie polscy będą czytać tekst, zaś cudzoziemscy dostaną wersję uproszczoną. Na koniec przy weryfikacji uczniowie polscy powinni być w stanie sparafrazować definicje – świadczy to o zrozumieniu ich języka.

Wspólnie uczniowie porządkują akty prawne według ich hierarchii.

Lekcję 1. (45 min) można podsumować, porównując hierarchię aktów z innymi systemami, np. w dyktaturze najważniejsze jest stanowisko dyktatora, w demokracji – konstytucja. Można również wymienić inne kraje działające tak jak Polska bądź inaczej. Przykładowo, w Polsce najczęściej mówi się o decyzjach sejmu i premiera, a w Stanach Zjednoczonych o tym, co powiedział lub zrobił prezydent.

Powyższe aktywności planowane są na około 45 minut.

Kolejnym elementem zajęć jest nauka 9 zasad państwa prawa, które przedstawione są w formie uproszczonych definicji z podręcznika i podawane na zasadzie dyktanda bieżącego. Ruch urozmaici lekcję dla 12-latków i ułatwi zapamiętanie. Polscy uczniowie/zaawansowani mogą użyć definicji docelowych.

04 | TRANSFER

Uczniowie łączą definicje uproszczone z docelowymi, czym rozwijają swoje systemy pojęć.

Ostatni element zajęć to zestawienie przepisywanych definicji z ich nazwami. Uczniowie muszą zrozumieć definicje, żeby być w stanie wymyślić, o który punkt chodzi.

05 | PODSUMOWANIE (EWALUACJA)

Nauczyciel wyjaśnia, co należy zapamiętać z lekcji. Wspólnie z uczniami powtarza najważniejsze informacje, przypomina, co to jest definicja.

PRZYDATNE WSKAZÓWKI

01

Liczba grup w dyktandzie zależy od liczebności klasy i poziomu uczniów. Młodsze bądź słabiej znające polszczyznę dzieci powinny dostać mniej definicji.

02

Dobrze, żeby uczniowie polscy byli w grupie z dziećmi migranckimi.

03

Jeśli wśród uczniów są osoby posługujące się tym samym językiem ojczystym, warto zachęcić ich do używania go podczas zajęć. W naukach społecznych warto zwracać uwagę na internacjonalizmy. Pojęcie "ustroju" jest istotne, ale można je wprowadzić z synonimem: system.

04

Dobrze znające polszczyznę, mocne grupy mogą otrzymać definicje nieadaptowane.

SYMBOLE

ĆWICZENIE USTNE

ĆWICZENIE PISEMNE

SŁUCHANIE

PISANIE

01 | POTRZEBNE POJĘCIA

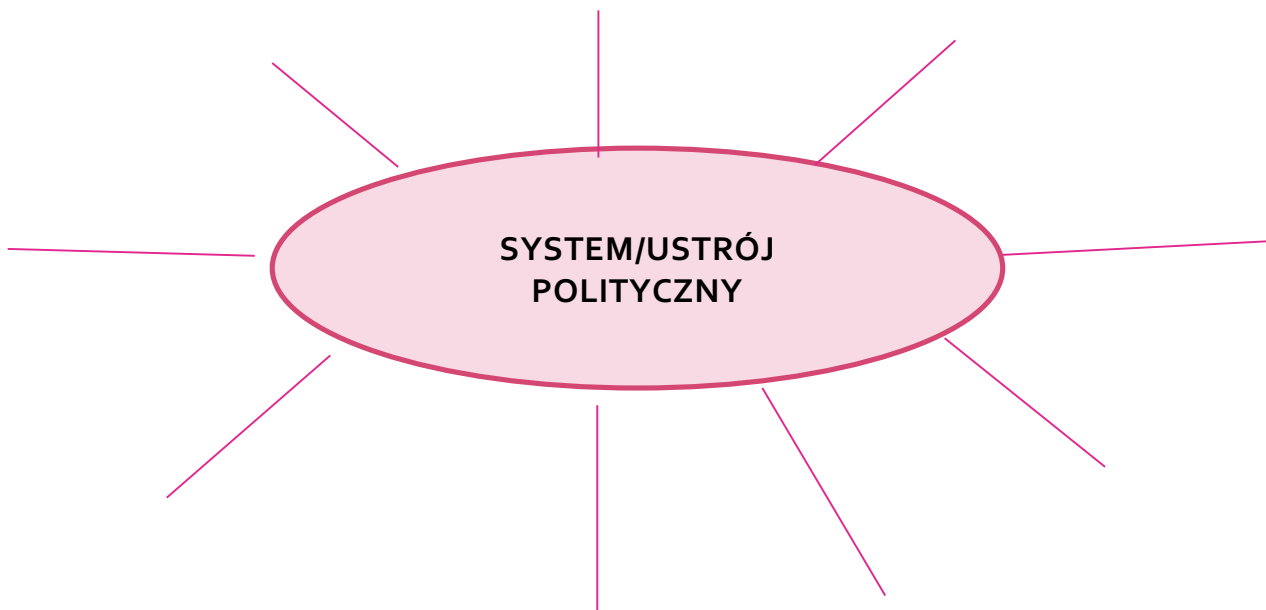
Twój słowniczek do lekcji (miejsce na wklejenie słowniczka/listy słów ważnych dla mapy).

02 WPROWADZENIE

Ćwiczenie 1

Proszę powiedzieć, jakie słowa kojarzą się Wam z pojęciem poniżej.

Słowa, które muszą się pojawić:

- demokracja
- konstytucja
- monarchia
- dyktatura
- tyran / tyrania
- rząd
- sejm
- opcjonalnie: totalitaryzm, komunizm, faszyzm, nazizm, republika

03 | ODKRYWANIE

Ćwiczenie 2

Proszę połączyć funkcjonariuszy z miejscami pracy.

OSOBA	MIEJSCE
sędzia/sędzina	rząd
prezydent/ prezydentka : pani prezydent	sąd
minister/ministra	sejm
senator/senatorka	rząd
poseł/posłanka	pałac
premier/ premierka : pani premier	senat

03 | ODKRYWANIE

Ćwiczenie 3

Proszę połączyć funkcjonariuszy z zadania 2. z ich funkcjami.

- a) Proponuje nowe prawa. Głosuje na tak albo na nie: za i przeciw.
- b) Kieruje instytucją, która kontroluje jakąś część państwa, np. armię, dyplomację, edukację. Pilnują, żeby wszystko działało.
- c) Kiedy pojawia się nowe prawo (ustawa), podpisuje ją (jest za) lub nie podpisuje – weta (jest przeciw). Jeśli podpisze, prawo działa.
- d) Najważniejszy minister, kieruje innymi/
- e) Kontroluje, czy ludzie przestrzegają prawa: kodeksów, ustaw, konstytucji. Wydaje wyroki: karze przestępców.
- f) Kiedy pojawi się propozycja nowego prawa, daje swoją opinię: proponuje, co poprawić lub zmienić.

Ćwiczenie 4

Czy widzisz elementy wspólne wśród tych ludzi? Na jakie grupy można ich podzielić? Pomyśl i rozwiąż rebusy poniżej.

Trzy rodzaje władzy:

Ci, którzy _____ (dają ustawy) to **władza ustawo**_____ . Są to:

Ci, którzy sprawiają, że prawo działa: pilnują jego wprowadzania (**wykonują** prawo) to **władza** _____ . Są to:

Ci, którzy kontrolują, żeby nikt nie łamał prawa, to: _____ . Ich władza to **władza** _____ .

Władza dzieli się na trzy.

To trójpodział władzy.

03 | ODKRYWANIE – JĘZYKOWI DETEKTYWI

Ćwiczenie 5.

W grupach 3 osobowych proszę przepisać teksty z miejsca, w którym wiszą, do jednego zeszytu.

Jedna osoba czyta i dyktuje pozostałym. Poślaniec kursuje od czytającego do pisarza. Dyktuje pisarzowi. Pisarz zapisuje.

- Każdy ma takie same prawa, nieważne skąd jest, w co wierzy, jakiej jest płci, co myśli czy jaką szkołę skończył
- Posłowie i senatorowie podejmują decyzje za obywateli.
- Obywatele wybierają władzę na jakiś czas - na kilka lat. Władzy nie można dziedziczyć ani mieć jej do końca życia.
- Wszyscy muszą przestrzegać prawa – także urzędy i rząd.
- W Polsce są trzy władze:
  - **ustawodawcza** – Sejm i Senat,
  - **wykonawcza** – prezydent i rząd,
  - **sądowicza** – sądy i trybunały.Każda władza ma inne zadania.
- Nie tylko rząd decyduje. W gminie lub mieście część decyzji podejmują samorządy.
- W Polsce można tworzyć różne partie i organizacje. Każdy ma prawo mieć inne poglądy.
- Naród ma władzę w państwie. Może decydować sam (np. w referendum) albo przez swoich reprezentantów w Sejmie i Senacie.

04 | TRANSFER

Ćwiczenie 6

Proszę połączyć definicje z dyktanda z tymi poniżej. Gdzie widzicie podobieństwo?

- Władza w państwie należy do narodu, który sprawuje ją pośrednio – poprzez swoich przedstawicieli w Sejmie i Senacie – lub bezpośrednio, gdy głosuje w referendum i podejmuje inicjatywy obywatelskie.
- Przedstawiciele narodu (np. posłowie, senatorowie) są uprawnieni do podejmowania decyzji w imieniu obywateli.
- Wybrane przez obywateli władze (prezydent, parlament) pełnią swoje funkcje przez określony czas; wykluczona jest zasada władzy dziedzicznej i dożywotniej.
- Każdemu obywatelowi przysługują określone prawa, bez względu na pochodzenie, wykształcenie, wyznanie, płeć i poglądy polityczne.
- Organami władzy ustawodawczej są Sejm i Senat; władza wykonawcza należy do prezydenta i odpowiedzialnej przed parlamentem Rady Ministrów (rządu); władzę sędziowską sprawują niezależne sądy i trybunały.
- Władze centralne przekazują samorządom terytorialnym niektóre zadania oraz prawo do podejmowania decyzji w sprawach lokalnych.
- Wszystkie urzędy w państwie podlegają przepisom prawa, które chronią interesy zarówno całego społeczeństwa, jak i każdego obywatela.
- ?W kraju można swobodnie tworzyć partie polityczne i inne organizacje, m.in. związki zawodowe, stowarzyszenia i fundacje.

04 | TRANSFER

Ćwiczenie 7.

Proszę połączyć nazwy zasad z ich definicjami.

- zasada pluralizmu politycznego
- zasada państwa prawa
- zasada przedstawicielstwa
- zasada trójpodziału i równowagi władz
- zasada suwerenności narodu
- zasada decentralizacji władzy publicznej
- zasada wolności i praw człowieka i obywatela
- zasada republikańskiej formy rządów

?

KLUCZ ODPOWIEDZI

Ćw. 4. Uporządkuj słowa w definicjach **aktów prawnych**:

- 1) Ustawa – jest ich dużo, mogą pojawiać się nowe. Definiują życie ludzi, kontrolują **ważne** obszary życia.
- 2) Rozporządzenie – dają szczegółowe informacje na temat ogólnych przepisów prawa. Najmniej ważny rodzaj aktu.
- 3) Konstytucja – jest tylko jedna. To **najważniejszy akt prawny**, każdy inny jest pod nim. Określa zasady funkcjonowania kraju demokratycznego, np. Polski.
- 4) Umowa międzynarodowa – traktat między krajami. Może być podpisany przez prezydenta (mniej ważny) lub zaakceptowany przez prezydenta i parlament (sejm i senat; ważniejszy).

KLUCZ ODPOWIEDZI

Ćw. 7-8.

Zasada suwerenności narodu

Władza w państwie należy do narodu, który sprawuje ją pośrednio – poprzez swoich przedstawicieli w Sejmie i Senacie – lub bezpośrednio, gdy głosuje w referendum i podejmuje inicjatywy obywatelskie. – *Naród ma władzę w państwie (...)*

Zasada przedstawicielstwa

Przedstawiciele narodu (np. posłowie, senatorowie) są uprawnieni do podejmowania decyzji w imieniu obywateli. – *Posłowie i senatorowie (...)*

Zasada republikańskiej formy rządów

Wybrane przez obywateli władze (prezydent, parlament) pełnią swoje funkcje przez określony czas; wykluczona jest zasada władzy dziedzicznej i dożywotniej. – *Obywatele wybierają władzę na jakiś czas(...)*

Zasada wolności i praw człowieka i obywatela

Każdemu obywatelowi przysługują określone prawa, bez względu na pochodzenie, wykształcenie, wyznanie, płeć i poglądy polityczne. – *Każdy ma takie same prawa (...)*.

Zasada trójpodziału i równowagi władz

Organami władzy ustawodawczej są Sejm i Senat; władza wykonawcza należy do prezydenta i odpowiedzialnej przed parlamentem Rady Ministrów (rządu); władzę sądowniczą sprawują niezależne sądy i trybunały. – *W Polsce są trzy władze.*

Zasada decentralizacji władzy publicznej

Władze centralne przekazują samorządom terytorialnym niektóre zadania oraz prawo do podejmowania decyzji w sprawach lokalnych. - *'Nie tylko rząd decyduje (...)*.

Zasada państwa prawa

Wszystkie urzędy w państwie podlegają przepisom prawa, które chronią interesy zarówno całego społeczeństwa, jak i każdego obywatela. – *Wszyscy muszą przestrzegać prawa (...)*

Zasada pluralizmu politycznego

W kraju można swobodnie tworzyć partie polityczne i inne organizacje, m.in. związki zawodowe, stowarzyszenia i fundacje. – *W Polsce można tworzyć różne partie i organizacje (...)*

